

VATANDAŞLARIN CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİ ALGISI: KONYA ÖRNEĞİ* PERCEPTION OF CITIZENS ON PRESIDENTIAL GOVERNMENT SYSTEM: THE CASE OF KONYA

Erhan ÖRSELLİ**
Erdal BAYRAKCI***

Öz

Türkiye’de başkanlık ve/veya cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ve uygulanabilirliği ile ilgili literatürde oldukça çalışma yapılmıştır. Ancak vatandaşların cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi hakkındaki algı ve düşünceleri, beklentileri, endişeleri ile ilgili çalışmanın pek yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin genel hatlarıyla ele alınıp inceleneceği çalışmada; vatandaşların cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi konusundaki algılarının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda nicel bir alan araştırması planlanmış, kesitsel tarama (survey) modeline göre saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması 19 Şubat 2018-02 Mart 2018 tarihleri arasında Konya İlinde yüz yüze görüşme yöntemiyle yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Parlamenter Sistem, Seçim, Vatandaş, Türkiye.

Abstract

There are many studies on the topic of presidential system in Turkey and its applicability. However, it is seen that there are almost no studies on the topic of the perceptions, thoughts, expectations, and concerns of the citizens about the presidential government system that is going to be enter into force in Turkey. As the aim of this study, firstly, the presidential government system will be handled roughly, then, the perceptions of the citizens on the topic of presidential government system will be analyzed. In line with the aim of the study, a quantitative field study is planned and field survey was carried out by using cross-sectional survey model. Surveys were held with the method of face-to-face interviews in Konya between the dates of February 19 and March 2 of 2018.

Keywords: Presidential Government System, Parliamentary System, Elections, Citizens, Turkey.

GİRİŞ

Türkiye’de hangi hükümet sisteminin uygun siyasal sistem olduğu ve hangi hükümet modeli uygulanırsa daha istikrarlı, güçlü ve demokratik olacağı konuları uzun bir süre hem akademik çevrede hem de kamuoyunda tartışılmıştır. İstikrarsız, kısa süreli, birden fazla hükümet ortağının bulunduğu deneyimlere sahne olan Türk siyasal yaşamında kronik sorunlara yol açarak yönetsel manada krizlere neden olan parlamenter sistemin yerine farklı ve alternatif hükümet modellerinin uygulanabilirliği özellikle 2007 yılında yaşanan 367 krizi ile birlikte gündemin ilk sıralarında yerini almıştır. 2007 yılından itibaren zaman zaman gündemin arka sıralarına gitse de Türkiye’de uygulanacak başkanlık sisteminin *Amerikan Tipi Başkanlık* mı?; *Yarı Başkanlık* mı? veya *Türk Tipi Başkanlık* mı? olacağı hususu kamuoyu gündemini oldukça meşgul etmiştir. Nitekim 15 Temmuz 2016 yılında yaşanan menfur darbe girişiminden sonra hükümet modeli tartışmaları daha da alevlenerek TBMM’de 18 maddelik anayasa değişikliğinin kabul edilmesi sonucu 16 Nisan 2017’de gerçekleştirilen halk oylamasında kabul edilerek “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi”ne geçilmesinin yolu açılmıştır.

Başkanlık sistemi ve Türkiye’de başkanlık sisteminin uygulanabilirliği üzerine literatürde oldukça çalışma yapılmıştır. Ancak vatandaşların cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi hakkındaki algı, düşünce, beklenti ve endişeleri ile ilgili çalışmaların pek yapılmadığı tespit edilmiştir. Çalışmanın amacı, vatandaşların cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi konusundaki düşüncelerinin analiz edilmesi olarak belirlenmiştir. Vatandaşların, cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi hakkındaki algı ve düşünceleri, beklentileri, endişelerinin neler olduğu analiz edilmeye çalışılmaktadır. Çalışmaya kaynaklık eden saha çalışması her ne kadar 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesi yapılmış olsa da; vatandaşların Türkiye’de mevcut parlamenter sistemden cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş ile ilgili düşüncelerinin, beklentilerinin ve endişelerinin neler olduğunun tespit edilmesi bugün açısından da oldukça önem arz etmektedir. Çünkü 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen halk oylaması sonucu mevcut hükümet

* Bu çalışma 26-29 Nisan 2018 tarihleri arasında “Sarajevo/Bosnia Herzegovina”da düzenlenen “Fourth Sarajevo International Conference on Social Sciences”da sunulan aynı başlıklı bildirinin güncellenmiş ve genişletilmiş halidir.

* Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, eorselli@konya.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, ebayrakci@konya.edu.tr

sistemimizde köklü bir değişiklik yapılması kabul edilerek uzun bir süre tartışılan hükümet sistemi değişikliğinin önü açılmıştır. Ancak salt hükümet modelinin değiştirilmesi ve yürürlüğe girmesi, bu değişikliğe kaynaklık eden amaçların gerçekleşebilmesi ve değişikliğin başarılı olabilmesi için yeterli değildir. Hükümet sistemi değişikliğiyle amaçlanan sonuçları elde edebilmek için; bu değişikliğin vatandaşlar tarafından da benimsenmesi ve ayrıca bu değişikliğin meşruiyeti ile doğrudan ilintilidir. Bu bağlamda hükümet sistemi değişikliği ile amaçlanan sonuçların elde edilebilmesi için cumhurbaşkanlığı hükümet modeli ile getirilen değişikliklerin ne anlama geldiğinin vatandaşlara anlatılması, benimsetilmesi ve bu konuda vatandaşların farkındalık düzeylerinin yükseltilmesi gerekmektedir. Bu sayılanların yapılabilmesi için öncelikle vatandaşların bu konudaki düşüncelerinin ne yönde olduğunun tespit ve analiz edilmesi gereklidir.

Bu doğrultuda çalışmada öncelikle Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin kabul edilmesine götüren süreç genel hatlarıyla ele alınıp incelenmekte, ardından anket çalışmasından elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda nicel bir alan araştırması planlanmış, kesitsel tarama (survey) modeline göre saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak tam yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Anket çalışması 19 Şubat 2018 - 02 Mart 2018 tarihleri arasında Konya İlinde yüz yüze görüşme yöntemiyle yapılmıştır.

1. CUMHURBAŞKANLIĞI HÜKÜMET SİSTEMİNE GEÇİŞ SÜRECİ

Hükümet sistemleri bir ülkedeki yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkiler ile yürütmenin göreve geliş şeklini belirlemektedir. Tarihsel, kültürel, siyasal, ekonomik ve jeopolitik konum gibi birçok unsura bağlı olarak ülkelerin farklı hükümet sistemlerini benimsedikleri görülmektedir (Lamba ve Ateş, 2018: 100). Hükümet sistemlerinin sınıflandırılması literatürde kuvvetler ayrılığı ilkesi ile ilintili olarak yapılmaktadır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi gelişmiş demokratik ülkelerde yaygın bir biçimde uygulanmakla birlikte, ilişkilerin biçimi, başka bir ifadeyle kuvvetler ayrılığının "yumuşak" ya da "sert" oluşu uygulamada birbirinden oldukça farklı hükümet modellerinin doğmasına yol açmıştır. Kuvvetler ayrılığı, devletlerin "yasama", "yürütme" ve "yargı" kuvvetlerinin birbirinden bağımsız olarak kurulan üç ayrı organa verilmesini savunan bir teori olarak ifade edilmektedir (Karatepe, 2013, 223).

Çeşitli ülkelerde uygulanan hükümet modelleri incelendiğinde, hükümet sistemleri konusundaki genel sınıflandırmanın; "parlamentar sistem, başkanlık sistemi ve yarı-başkanlık sistemi" olarak yapıldığı görülmektedir (Coşkun, 2015, 15). Parlamentar sistemde, hükümet meclisin içerisinden çıkmaktadır. Nitekim bu durum yasama ve yürütme organları arasında sert bir ayırım olmadığını göstermektedir (Deniz ve Ertürk, 2017, 45). Başkanlık sistemini parlamenter sistemden ayıran temel özellik ise, yürütme organı ile yasama organının iç içe geçmemiş olmasıdır. Yasama, yürütme ve yargı organları arasında bulunan işlevsel özerklik kesin bir görev ve yetki ayırımına ve bundan doğan dengeye dayanmaktadır (Ergil, 2015, 21).

Türkiye'de başkanlık sisteminin uygulanabilirliği ve cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi son otuz-kırk yıllık dönemde hem siyasi kadrolar ve liderler (Yayman, 2016, 281-293; Kuzu, 2016, 12) tarafından hem de akademik literatürde sıklıkla tartışılan bir husus olmuştur (Gülener, 2016, 7). Başkanlık tartışmalarının Türkiye'de gelişimine bakıldığında özellikle 1990'lı yıllardan itibaren sistem değişikliği tartışmalarının ortaya çıktığı görülmektedir (Çalışkan ve Önder, 2017, 572). 1990'lı yılların başında 8. Cumhurbaşkanı merhum Özal tarafından ilk kez dile getirilen bu konu, 1997 yılında 9. Cumhurbaşkanı merhum Demirel tarafından yeniden tartışmaya açılarak gündeme getirilmiştir. Ancak tartışmaların sağlıklı bir şekilde yapılamaması, ilkelere ziyade şahısların gözetilmesi ve konunun parlamento gündemine taşın(a)maması nedeniyle herhangi bir anayasal ya da yasal değişiklik girişimi yapılmadan, konunun unutulmasına neden olmuştur (Kahraman, 2012, 432). Başkanlık sistemi tartışmalarının özellikle 2000'li yıllar ile beraber daha fazla zemin kazandığı görülmektedir. Bu noktada süregelen tartışmaların ana eksenini hem siyasi hem de ekonomik istikrar vurguları belirlemiştir. 2002 yılında AK Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte başkanlık tartışmaları da hız kazanmıştır (Çalışkan ve Önder, 2017, 572). Ancak Türkiye'de mevcut parlamenter sistemin uygulamada yaratmış olduğu çözümsüzlük ve kriz dönemleri, hükümet sisteminin değişmesi noktasında koşulların oluşmasına alt yapı sağladığını (Eren ve Akıncı, 2018, 65) söylemek hiç de yanlış olmayacaktır. Nitekim hükümetlerin kısa süreli görev süreleri, yaşanan ekonomik krizler, koalisyon hükümetleri nedeniyle yaşanan siyasi istikrarsızlıklar, terör gibi faktörler parlamenter sistemin ülkemizde krizine ve açmazına neden olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan itibaren parlamenter sistem ile yönetilmiştir. Ancak bununla birlikte çok partili döneme geçildiği 1950 yılından günümüze kadar, uzun soluklu ve istikrarlı hükümetler tarafından Türkiye'nin yönetildiğini söyleyebilmek oldukça güçtür. 2018 yılı itibarıyla 95 yıllık cumhuriyet ve 65 hükümetin göreve geldiği ülkemizde, hükümetlerin görev süreleri ortalama 1,5 yıl ile sınırlı kalmıştır.

Parlamente sistemin uygulandığı 3. ve 4. Fransız hükümetlerinde ve Alman Weimer Cumhuriyetinde çoğu yasama döneminde yaygın bir hükümet istikrarsızlığı görölmüş ve hükümetlerin ömürleri genellikle 1 yılı nadiren geçmiştir. Belçika, Danimarka, Hollanda, Norveç, İsveç gibi parlamente hükümet sistemine sahip ülkelerde ortalama hükümet süresi ise 22 ay olduğu ifade edilmektedir (Gözler, 2000, 27; Deniz ve Ertürk, 2017, 43).

Çok partili dönemin başlangıcından itibaren yaklaşık her 10 yılda bir yapılan darbeler, askeri vesayet, hem güçlü iktidarların oluşmasına hem de siyasal istikrarın sağlanmasına sekte vurmuştur. Bu bağlamda, yönetsel anlamda ortaya çıkan istikrarsızlık, beraberinde ekonomik krizler ve sosyal sorunların da sıklıkla görölmesine zemin hazırlamıştır (Yazıcı, 2018, 237). Ayrıca, Türkiye’de cumhurbaşkanı seçim tecrübesi değerlendirildiğinde, seçimlerin genelde problem olduğu görölmektedir. En son 2007 yılında yaşanan 367 krizi (Özer ve Özmen, 2017, 25) bütün bu sıkıntılı seçim süreçlerini bambaşka bir mecraya sürüklemiş, nihayetinde anayasada yapılan değişlikle süreç farklı bir yöne evrilmiştir. Yapılan değişliklerin referandum sonucu halk oylamasında kabul edilmesiyle birlikte, cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesinin önü açılmıştır (Kutlu, Örselli ve Kahraman, 2018, 57).

Böylece ilk defa 2014 yılında parlamente sistemde yürütmenin sorumsuz kanadını oluşturan cumhurbaşkanının halk tarafından seçilecek olması, mevcut parlamente sistemin sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. 2014 yılı sonrası için Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ile birlikte mevcut hükümet sisteminin parlamente olma vasfını yitirip daha ziyade yarı-başkanlık sistemini andırır hale geldiği belirtilmektedir (Tosun ve Tosun, 1999, 101’den akt. Kılınç, 2015, 12).

Cumhurbaşkanının seçimle belirlenmesi ve sahip olduğu yetkiler dikkate alındığında mevcut hükümet sisteminin parlamente olduğunu söyleme imkânı kalmadığı (Kılınç, 2015, 12); artık parlamentarizm olarak adlandırılmayacağı ve yarı başkanlık sistemine çok daha yakın olduğunu ifade edenler olduğu gibi; bu konuda farklı fikirler de söz konusudur. 2007 yılında yapılan anayasa değişikliği ile cumhurbaşkanının sadece seçim şeklinin değiştii, yetkilerini ve bakanlar kurulu ile ilişkilerini düzenleyen hususlarda bir değişiklik yapılmadığı belirtilmektedir. Ülkelerin hükümet sistemlerinin sınıflandırılmasında özelde de yarı başkanlık sistemi olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği hususu salt cumhurbaşkanının seçilme yöntemi ile değil, aynı zamanda cumhurbaşkanının anayasal yetkilerinin kapsamı ile de ilgili olduğu ifade edilmektedir (Özbudun, 2016, 228’den akt. Arı, 2018, 95). Bu açıdan 2007 yılında yapılan değişikliğin Türkiye’de hükümet sisteminin yarı başkanlığa doğru kaydığını belirtmenin oldukça güç olduğu iddia edilmektedir. Ancak rahatlıkla ifade edilebilir ki literatürdeki bu yönde yapılan tartışmalar 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum ile kabul edilen anayasa değişiklikleri ile son bulmuş (Demirkaya, 2018, 14) ve Türkiye’nin hükümet modeli olarak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi kabul edilmiştir.

16 Nisan 2017 tarihinde yapılan anayasa referandumu ile kabul edilen değişiklikler arasında hükümet sisteminin parlamente sistemden başkanlık sistemine doğru kayışının önemli ifadeleri anayasanın 104. Maddesinde “Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir... Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder, Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder... Cumhurbaşkanı yardımcılarını bakanları atar ve görevlerine son verir. Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanı kararnamesi ile düzenler... Cumhurbaşkanı yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilir” şeklinde hükümler yer almıştır (Demirkaya, 2018, 20). Ayrıca, cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile yürütme organındaki çift başlılığın kaldırılarak, devletin başı olan Cumhurbaşkanı aynı zamanda yürütme yetkisine sahip tek makam olmuştur. Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanlar ve üst düzey kamu görevlilerinin atanması ve yine bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görev ve yetkilerinin belirlenmesi konusunda tek yetkili cumhurbaşkanı kılınmıştır. Ayrıca Cumhurbaşkanının partisiyle ilişğinin kesilmesi ve partiler üstü tarafsız olması kuralına da son verilmiştir (Gül, Kamalak ve Gül, 2017, 114). Bunların değişikliklerin dışında, yürütmeye ilişkin önemli hususlardan birisi de cumhurbaşkanının kararname çıkarma yetkisine sahip olmasıdır. Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilecektir. Ancak anayasanın 2. kısmının 1. ve 2. bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle 4. bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenememektedir. Bir başka husus da anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörölen konularda; kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılmayacaktır. Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanacak; TBMM’nin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin kalkması söz konusu olacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde Türkiye’de cumhurbaşkanlığı sisteminin taraftarları ve karşıtlarının lehte ve aleyhte kullandıkları argümanların daha fazla netleştii ama aynı zamanda hala

kaygılar ve önyargılar üzerinden cumhurbaşkanlığı sisteminin tartışıldığı rahatlıkla ifade edilebilir (Sobacı ve Köseoğlu, 2016, 11). Başkanlık sisteminin Türkiye’de uygulanması gerekliliğini savunanların çoğunlukla kullandıkları argümanlar, “siyasi istikrar”, “demokrasinin derinleşmesi ve pekişmesi”, “yönetimde çift başlılık sorununun aşılması”, “yürütme organının hızlı ve etkin karar alması”, “yönetimde bürokratik vesayetinin sonlandırılması”, “yasama ve yürütme organının tamamen birbirinden ayrılarak her iki organın görevlerini daha etkin yapması”, “halkın doğrudan seçtiği bir yürütme organı ile halka hesap verilebilirliğin daha şeffaf olması” ve “Cumhurbaşkanının Meclis tarafından seçilmesi süreçlerinde ortaya çıkan krizlerin tamamen sonlandırılması”dır (Miş ve Duran, 2017, 8-9; Kahraman, 2012, 448). Bunun yanında başkanlık sistemini eleştirenlerin savundukları argümanların ise, “tek adamlık”, “federal yapının gelmesi”, “cumhurbaşkanının yargıyı ele geçirmesi” ve “yetkilerinin arttırılması” olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, başkanlık sisteminin Türkiye’de uygulanması gerektiğini belirten tezlerde, güçlü yürütme ve bunun doğurduğu siyasal istikrar ve yönetilebilirlik konuları üzerine yoğunlaşma mevcutken (Miş ve Duran, 2017, 7), sisteminin tek adamlığa, diktatörlüğe yol açması ve sonuçta otoriter bir yönetime yol açabilmesi nedeniyle bölünme ihtimalinden bahsedildiği (Bayram, 2016, 58; Yolcu ve Sezgin, 2018, 149-150) karşı tezler de söz konusudur.

Sonuç olarak, Türkiye’de başkanlık sistemini savunanlar, bu sisteme yönelik ümitleri ve beklentileri en üst düzeye çıkarırlarken; sistemi eleştirenler ise konuyu daha çok korkular ve endişeler üzerinden tartıştıkları ifade edilebilir. Korku ve endişeler üzerinden yapılan tartışmalar, bu sistemin Türkiye’nin ihtiyaçları bağlamında reel olarak tartışılmasını engellemektedir (Küçük, 2017, 186-187).

2. ÇALIŞMANIN AMACI, YÖNTEMİ VE ÖRNEKLEM SEÇİMİ

Çalışmanın amacı vatandaşların cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi konusundaki düşünce ve tutumlarının analiz edilmesi olarak belirlenmiştir. Çalışma, nicel bir alan araştırması olup, model olarak kesitsel tarama (survey) modeline göre gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama aracı olarak tam yapılandırılmış bir anket formu kullanılmıştır. Anket formu toplam 28 adet kapalı uçlu sorudan oluşturulmuştur. Anket çalışmasında yer alan sorular “*Türkiye’de Başkanlık Sistemi Tartışmaları: Algılar, Argümanlar ve Tezler*” başlıklı SETA tarafından yayınlanan raporda geçen “*Başkanlık Sistemi Taraftarlarının ve Karşıtlarının En Çok Kullandıkları Kalıp İfadeler*”den (Bayram, 2016) esinlenerek hazırlanmıştır. Anket formunun başında, araştırmanın kim tarafından ve hangi amaçla yapıldığı açıklanmış, araştırmada elde edilen kişisel verilerin araştırma dışında hiçbir şekilde kullanılmayacağı taahhüdünde bulunulmuştur.

Araştırmaya gerekli verileri sağlayacak olan anket formu iki ana bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölümde katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara; ikinci bölümde ise katılımcıların kendilerini siyasal olarak konumlandırma biçimlerini ve cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile ilgili algı düzeylerini ölçmeye yönelik likert ölçeğine göre oluşturulmuş sorulara yer verilmiştir.

Anket çalışmasının uygulama aşaması tamamlandıktan sonra, tutarlı cevaplara sahip anket formlarındaki veriler kodlanarak SPSS 22.0 programına yüklenmiş ve daha sonra analiz aşamasına geçilmiştir. Çalışmada toplanan veriler SPSS 22.0 paket programından yararlanılarak değerlendirilmiştir. Anket çalışmasında elde edilen bulguların analiz edilip, yorumlanması aşamasında “*frekans tabloları, yüzdesel dağılım ve ortalamalar*” tanımlayıcı istatistiksel ölçüler olarak kullanılmıştır. Her soru için frekans tabloları oluşturulmuştur. Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenilirliğini araştırmak için benzer sorularda Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış ve 0,864 olarak tespit edilmiştir. Tespit edilen Cronbach Alfa değeri anket çalışmasında kullanılan ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Hangi ilçede kaçar anket yapılacağı 16 Nisan 2017 Anayasa Değişikliği Halkoylaması seçmen sayısına göre tespit edilmiştir. En yoğun seçmen sayısına sahip mahalleler örneklem kapsamına dâhil edilmiştir. Mahallelerin tespitinden sonra, anketin hangi sokaklarda veya caddelerde anketin uygulanacağı rastsal yöntemle seçilmiştir. Görülecek katılımcıların belirlenmesinde olasılıklı örneklemeden vazgeçilmiş, cinsiyet ve yaş kotaları uygulanmıştır.

Tablo 1: Örneklemin İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	Sayı	%
Selçuklu	589	49,1
Meram	346	28,8
Karatay	265	22,1
Toplam	1200	100,0

3. ANKET ÇALIŞMASININ ANALİZ VE BULGULARI

Çalışmanın bu bölümünde anket çalışmasından elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmektedir. İlk olarak katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bulgular, akabinde Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi hakkındaki düşüncelerini öğrenebilmek amacıyla kendilerine yöneltilen soruların cevapları elde edilen bulgular ışığında incelenmeye çalışılmaktadır.

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Analizi

Çalışmaya katılan örneklemin sosyo-demografik özelliklerini belirleyebilmek amacıyla katılımcıların “cinsiyet, yaş, eğitim, gelir ve meslek”lerini öğrenmeye yönelik bir dizi soru yöneltilmiştir. Ardından katılımcıların hayatlarından ne kadar memnun oldukları, ideolojik düzlemdeki konumları, siyasi yelpazedeki dağılımları ile siyasi parti taraftarlıklarının ne yönde olduğunu öğrenebilmek amacıyla farklı sorular yöneltilmiştir.

Tablo 2: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

<i>Cinsiyet</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Erkek	698	58,2
Kadın	502	41,8
Toplam	1200	100
<i>Yaş</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
18-24	311	25,9
25-34	273	22,8
35-44	291	24,2
45-54	224	18,7
55 ve üstü	101	8,4
Toplam	1200	100
<i>Eğitim</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Okur-yazar	17	1,4
İlkokul	188	15,7
Ortaokul	94	7,8
Lise	383	31,9
Üniversite	462	38,5
Lisansüstü	56	4,7
Toplam	1200	100
<i>Gelir</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
0- 2000 TL	631	52,6
2001-4000 TL	372	31,0
4001-6000 TL	136	11,3
6001 TL ve üzeri	61	5,1
Toplam	1200	100
<i>Meslek</i>	<i>Sayı</i>	<i>%</i>
Ev Hanımı	198	16,5
Devlet Memuru	160	13,3
Özel sektör çalışanı	149	12,4
İşçi	148	12,3
Öğrenci	110	9,2
Emekli	81	6,8
İşsiz/İş arıyor	79	6,6
Öğretmen/Öğr. Üyesi	57	4,8
Küçük Esnaf/Zanaatkar	43	3,6
Tüccar/İş adamı	41	3,4
Serbest meslek erbabı	37	3,1
Özel sektörde yönetici	29	2,4
Çiftçi/Ziraatçı/Hayvancı	12	1,0
Kamuda yönetici	5	0,4
Diğer	51	4,2
Toplam	1200	100,0

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde, ilk olarak cinsiyetlerine göre %58,2'sinin “erkek”, %41,8'inin “kadın” olduğu görülmektedir. Yaş özellikleri incelendiğinde katılımcıların genç bir profile sahip olduğu; eğitim durumu dağılımında görece “üniversite ve üzeri mezun” ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ayrıca 2000 TL ve altı gelire sahip katılımcıların ağırlıkta olduğu ve her meslekten katılımcının örnekleme dahilinde olduğu gözlenmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Hayatlarından Memnuniyetleri

Cevaplar	Sayı	%
Çok memnunum	148	12,3
Memnunum	546	45,5
Ne memnunum ne de değilim	325	27,1
Memnun değilim	84	7,0
Hiç memnun değilim	77	6,4
Fikrim yok	20	1,7
Toplam	1200	100,0
Ortalama / ss	2,48	1,01

Not: Ölçekte ortalama hesaplanırken; çok memnunum: 1, memnunum: 2, ne memnunum ne de değilim: 3, memnun değilim: 4 ve hiç memnun değilim: 5 anlamındadır. Fikrim yok diyenler ortalama hesabına dâhil edilmemiştir.

Katılımcıların oldukça önemli bir bölümü %57,8'i hayatlarından memnun olduklarını belirtirken, %13,4'ü ise memnun olmadıklarını söylemişlerdir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu hayatlarından memnun olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Katılımcıların İdeolojik Düzlemdeki (Sol-Sağ) Konumları

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Cevapsız	Toplam	Ortalama/ss
Sayı	16	26	35	50	62	191	77	113	168	104	340	18	1200	7,10
%	1,3	2,2	2,9	4,2	5,2	15,9	6,4	9,4	14	8,7	28,3	1,5	100,0	2,44

Not: Ölçekte 0 "sol"; 10 "sağ" anlamındadır.

Elde edilen bulgulara göre ideolojik düzlemde katılımcıların %15,7'si (0-4 arası/189 katılımcı) sol olarak, %15,9'u (5/191 katılımcı) orta olarak, %66,8'i (6-10 arası/802 katılımcı) sağ olarak kendilerini tanımlamaktadır. Bu sonuçlara göre katılımcılar sağda ve ortanın sağında yer almaktadırlar.

Tablo 5: Katılımcıların Siyasi Yelpazedeki Dağılımı

Cevaplar	N	%
Milliyetçi / Muhafazakâr	370	31,4
Milliyetçi	281	23,4
Muhafazakâr	256	21,3
Solcu	116	9,7
Sosyal Demokrat	44	3,7
Cevap yok	28	3,2
Cumhuriyetçi / Kemalist	66	2,4
Liberal	13	1,9
Ulusalçı	12	1,8
Diğer	14	1,2
Toplam	1200	100,0

Katılımcıların siyasi yelpazede kendilerini nereye ait gördüklerini belirleyebilmek için bu yönde bir soru yöneltilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların %31,4'ü milliyetçi/muhafazakâr, %23,4'ü milliyetçi, %21,3'ü muhafazakar olarak kendilerini tanımlamaktadır.

Tablo 6: Katılımcıların Siyasi Parti Taraftarlığı

Cevaplar	Sayı	%
AK Parti	741	61,8
CHP	202	16,8
MHP	123	10,3
HDP	67	5,6
Diğer	11	0,9
Cevap yok	8	0,7
Hiçbiri	48	4,0
Toplam	1200	100,0

Katılımcıların hangi siyasi partiye kendini yakın hissettiğini belirleyebilmek için "kendinizi hangi siyasi partiye yakın hissediyorsunuz?" şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Katılımcıların %61,8'i Adalet ve Kalkınma Partisi, %16,8'i Cumhuriyet Halk Partisi, %10,3'ü Milliyetçi Hareket Partisi, %5,6'sı Halkların Demokratik Partisi'ne yakın hissettiğini belirtmiştir.

3.2. Katılımcıların Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Hakkındaki Farkındalıkları

Örneklem grubunun cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi hakkındaki bilgi düzeyini belirleyebilmek için “cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir.

Tablo 7: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi İle İlgili Bilgi Sahibi Olma

Cevaplar	Sayı	%
Evet, bilgi sahibiyim	900	75,0
Hayır, değilim	274	22,8
Cevapsız	26	2,2
Toplam	1200	100
Ortalama / ss	1,23	0,42

Not: Ölçekte ortalama hesaplanırken; evet bilgi sahibiyim: 1, hayır, bilgi sahibi değilim: 2, cevapsız: 3, anlamındadır.

Tablo 7. incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğunun (%75,0) cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile ilgili bilgi sahibi olduğu, bunun yanında %22,8’inin ise bilgi sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.

Katılımcıların cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile ilgili algı ve tutumlarını belirleyebilmek için “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi denildiğinde aklınızda aşağıdakilerden hangisi çağrışmaktadır?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Ayrıca birden fazla seçenek işaretleyebilecekleri belirtilmiştir. Verilen cevaplar Tablo 8.’de verilmiştir

Tablo 8: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Denilince...

Cevaplar	N	%
Güçlü yürütme	435	20,9
İstikrar	415	19,9
Yeni Türkiye	327	15,7
Tek Adamlık	321	15,4
Diktatörlük	162	7,8
Demokrasi	139	6,7
Otoriter bir yönetim	119	5,7
Türkiye’nin bölünmesi-kutuplaşması	55	2,6
Güçlü kuvvetler ayrılığı	49	2,4
İstikrarsızlık	27	1,3
Federal yapının gelmesi	20	1,0
Diğer	14	0,7
Toplam	2083	100

Not: Katılımcılar birden fazla seçenek işaretleyebilmişlerdir.

Verilen cevaplar incelendiğinde cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi deyince katılımcıların aklına ilk olarak “güçlü yürütme” fikri çağrışmaktadır. İkinci olarak “istikrar”, üçüncü olarak ise “Yeni Türkiye” fikri gelmektedir. Daha sonra sırasıyla, “tek adamlık”, “diktatörlük”, “demokrasi”, “otoriter bir yönetim”, “Türkiye’nin bölünmesi-kutuplaşması”, “güçlü kuvvetler ayrılığı” ve “istikrarsızlık” çağrıştırdığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların cumhurbaşkanlığı ile ilgili ilk üç sırada ifade ettikleri çağrışımların olumlu olduğu görülmektedir.

Türkiye’de önceki dönemlerde uygulanan parlamenter sistemin en önemli sorunlarından biri yürütme organındaki çift başlılık olduğu literatürde oldukça ifade edilmiş ve tartışılmıştır. Bu sorun özellikle hükümet ile cumhurbaşkanının anlaşmazlığa düştüğü dönemlerde her an kriz çıkarabilecek niteliktedir. Bu bağlamda, çift başlılık sorununun çözülmesi ülkemizde yürütmede doğacak muhtemel krizlerin önüne geçerek ve doğacak bunalımları önleyecektir. Bu anlamda cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile yürütmenin tek başlı hale gelmesi oldukça önemlidir. Cumhurbaşkanının tek başına yürütmeyi temsil etmesi ve yürütmeye dair yetkileri tek başına kullanması “tek adamlık”, yani diktatörlük olarak yanlış yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Oysa güçlü bir tek parti çoğunluğu tarafından desteklenen parlamenter bir başbakanın, başkanlık sistemindeki başkandan daha güçlü olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Çünkü başbakan ve kabinesi, parlamentodaki parti çoğunluğuna dayanarak, yasama faaliyetlerini büyük ölçüde yönlendirme imkânına sahip bulunmaktadır (Bilir, 2017, 4-5).

Diğer yandan diktatörlüklerin salt hükümet sistemi temelli olmadığı, bunun temelinde toplumsal, siyasi, iktisadi ve kültürel faktörlerin ve demokrasinin yerleşiklik arz etme derecesinin de birinci derecede etkili olduğunu belirtmekte yarar bulunmaktadır. Bu doğrultuda bir ülkede demokrasi kökleştiği ölçüde diktatörlük ihtimalinin gittikçe azalacağı ve bir aşamadan sonra büyük ölçüde ortadan kalkacağını söylemek hiç de yanlış olmayacaktır (Küçük, 2017, 169-170).

3.3. Katılımcıların Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Hakkındaki Düşünce ve Tutumları

Diğer yandan katılımcılara cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile ilgili bir dizi ifadeye ne ölçüde katıldıkları sorulmuştur. Katılımcılara verilen bu ifadeler 2 ana grupta sınıflandırılmıştır. İlk grupta cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin olumlu yanları ve ikinci grupta cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin olumsuz yanları ile ilgili ifadelere yer verilmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 9’da düzenlenmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi İle İlgili Düşünceleri

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ...		Katılıyorum	Kararsızım/ Bilmiyorum	Katılmıyorum	Cevapsız	Ortalama/ss
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile ilgili olumlu yargılar						
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile daha hızlı karar alınacak	Sayı	845	194	153	8	1,41
	%	70,4	16,2	12,8	0,7	0,70
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile Parlamenter sistemdeki çift başlılık ortadan kalkacak	Sayı	800	211	175	14	1,47
	%	66,7	17,6	14,6	1,2	0,73
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile güçlü yürütme mümkün olacak	Sayı	775	229	185	11	1,50
	%	64,6	19,1	15,4	0,9	0,74
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi koalisyonları önleyerek istikrarı sağlar	Sayı	737	255	190	18	1,53
	%	61,4	25,5	19,0	1,5	0,75
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile Türkiye’nin 2023 hedeflerine varması daha kolay olacak	Sayı	679	289	215	17	1,60
	%	56,6	24,1	17,9	1,4	0,77
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi Yeni Türkiye’nin ihtiyaçlarına cevap verecek	Sayı	642	330	215	13	1,64
	%	53,5	27,5	17,9	1,1	0,77
Yeni Türkiye’nin yolu Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminden geçer	Sayı	584	346	261	9	1,72
	%	48,7	28,8	21,8	0,8	0,79
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi darbeleri önler	Sayı	582	335	259	24	1,72
	%	48,5	27,9	21,6	2,0	0,80
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ekonominin önünü açarak, ekonomiye katkı sağlar	Sayı	569	369	250	12	1,73
	%	47,4	30,8	20,8	1,0	0,78
Ülkemizde uygulanan parlamenter sistem siyasi istikrar sağlamada yetersiz kalmaktadır	Sayı	565	352	266	17	1,74
	%	47,1	29,3	22,2	1,4	0,79
Mevcut parlamenter sistem Türkiye’nin etkin yönetim ihtiyacına cevap verememektedir	Sayı	517	405	258	20	1,78
	%	43,1	33,8	21,5	1,7	0,78
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi hesap verebilirliği kolaylaştırır	Sayı	542	358	283	17	1,78
	%	45,2	29,8	23,6	1,4	0,80
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile ilgili olumsuz yargılar						
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi otoriter bir yönetime neden olur	Sayı	535	315	329	21	1,82
	%	44,6	26,2	27,4	1,8	0,83
Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde kuvvetler ayrılığı yok, başkana çok fazla yetki veriliyor	Sayı	492	330	362	16	1,89
	%	41,0	27,5	30,2	1,3	0,84
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi tek adamlığa yol açar	Sayı	480	263	440	17	1,96
	%	40,0	21,9	36,7	1,4	0,88
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi rejim değişikliğine neden olacak	Sayı	351	409	417	23	2,05
	%	29,2	34,1	34,8	1,9	0,80
Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi federal sistemi doğurur	Sayı	253	493	417	37	2,14
	%	21,1	41,1	34,8	3,1	0,74
Türkiye’nin daha önemli sorunları varken başkanlık sistemine geçilmesi doğru değil	Sayı	322	277	588	13	2,22
	%	26,8	23,1	49,0	1,1	0,84

Not: Ölçekte ortalama hesaplanırken; katılıyorum: 1, kararsızım/bilmiyorum: 2, katılmıyorum: 3, Cevap vermeyenler ortalama hesabına dâhil edilmemiştir.

Tablo 9 incelendiğinde, cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin olumlu yanlarına ilişkin ifadelerden en çok “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile daha hızlı karar alınacağı” yönündeki yargıya öğrencilerin katıldığı görülmektedir. İkinci olarak “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile Parlamenter sistemdeki çift başlılık ortadan kalkacağı”, çok az bir farkla üçüncü sırada ise “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile güçlü yürütme mümkün olacak” yargısına katıldığı tespit edilmiştir. Olumlu yargılar içinde katılımcıların en az desteklediği yargı ise “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi hesap verebilirliği kolaylaştırır” ile “Mevcut parlamenter sistem Türkiye’nin etkin yönetim ihtiyacına cevap verememektedir” yargısıdır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin olumsuz yanlarına ilişkin ifadelerden en çok “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi otoriter bir yönetime neden olur” yargısına örneklem grubunun katıldığı görülmektedir. “Türkiye’nin daha önemli sorunları varken başkanlık sistemine geçilmesi doğru değil” yargısına ise örneklem grubunun en az düzeyde katıldığı tespit edilmiştir.

SONUÇ

Türkiye’de Özal ve Demirel tarafından dile getirilen başkanlık sisteminin uygulanabilirliği zaman zaman gündemin üst sıralarında yerini almış, akademik çevrelerde ve siyasi çevrede oldukça tartışılan bir konu olmuştur. Ancak tartışmaların sağlıklı bir şekilde yapılamaması, ilkelerden ziyade şahısların gözetilmesi ve konunun parlamento gündemine taşın(a)maması nedeniyle herhangi bir anayasal ya da yasal değişiklik girişimi yapılmadan, konunun unutulmasına neden olmuştur. 2000’li yılların başında tekrar gündeme gelen başkanlık sisteminin uygulanabilirliği 2007 yılında yaşanan 367 krizi sonrasında yapılan referandumda cumhurbaşkanının halk tarafından seçilebilmesinin kabul edilmesi sonucu, mevcut hükümet sisteminin parlamenter sistemden başkanlık, yarı-başkanlık sistemine doğru kaydığı bir sisteme evrilmiştir. AK Parti tarafından hazırlanan tasarıya MHP’nin de destek vermesi sonucu 2017 yılında cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini getiren 18 maddelik anayasa değişikliği TBMM’de kabul edilmiştir.

Türkiye’nin yönetim sisteminin değiştirilmesi yönünde hazırlanan Anayasa değişikliği paketi, 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum sonucunda %51.41’lik halk desteği ile kabul edilmiştir. Anayasa değişikliğinin kabul edilmesi ile birlikte, muhalefet cephesinden referandum sonuçlarına ilişkin çeşitli itiraz ve iddialar gündeme getirilse de, Yüksek Seçim Kurulunun referandum sonuçlarını Resmi Gazetede yayımlayarak ilan etmesi, Türkiye’yi yeni bir yönetim sistemi sürecine sokmuştur. 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan ilk Cumhurbaşkanlığı seçimi ile Türkiye’nin yeni yönetim biçimi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olmuştur. Cumhurbaşkanı daha fazla sorumluluğun verildiği bu sistemde, yetkili ama siyasal anlamda sorumlu bir cumhurbaşkanı olacaktır.

Başkanlık ve yarı başkanlık hükümet sistemlerinin uygulandığı dünya örnekleri ile benzeşmeyen, daha çok Türkiye’ye özgü bir yönetim biçimi olarak oluşturulan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, muhalefet ve iktidar arasındaki siyasal tartışmaların konusu olmaya devam etmektedir. Anayasa değişikliği sonrası Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine olan toplumsal pozitif algının ve desteğin devam edip etmediğinin belirlenmesi veya karşıt söylemlerin ne kadar etkili olduğunun tespit edilmesi sistemin vatandaşlar tarafından ne kadar benimsendiğinin görülmesi açısından önemlidir (Yazıcı, 2018, 250).

Bu bağlamda çalışmada, vatandaşların Konya örneğinde cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi hakkındaki düşünceleri ve algısı, cumhurbaşkanlığı sisteminden beklentileri, endişeleri tespit edilip analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen anket çalışmasından elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

- Örneklem grubunun büyük bir çoğunluğunun cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile ilgili bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda, cumhurbaşkanlığı sistemi ile ilgili farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak katılımcıların farkındalık düzeylerinin neleri kapsadığı, ne kadar doğru bilgilere sahip oldukları bilinmemektedir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçiş köklü bir değişikliğe neden olduğundan, vatandaşlara bu konuda doğru ve güncel bilgilerin aktarılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin imkânlarından yararlanarak ayrıca sosyal medya araçları kullanılarak vatandaşlara yeni hükümet sistemi anlatılmalı, böylece yanlış düşüncelerin, korkuların ve endişelerin önüne geçilmesi mümkün olabilecektir.
- Cumhurbaşkanlığı sistemi denildiğinde katılımcıların aklında olumlu manada en çok “güçlü yürütme”; “istikrar” ve “yeni Türkiye”nin çağrışım yaptığı tespit edilmiştir. Buna karşın olumsuz manada ise en çok “tek adamlık” ve “diktatörlük” kavramlarının çağrışım yaptığı görülmektedir. Elde edilen bulgular değerlendirildiğinde vatandaşların büyük bir çoğunluğu cumhurbaşkanlığı sistemini zihinlerinde olumlu olarak canlandırmakta, buna karşın olumsuz olarak canlandırılanların da azımsanmayacak ölçüde olduğu tespit edilmiştir. Oluşan algılar aslında ülkede var olan ikili yapıyı, kutuplaşmayı özetler niteliktedir. Değişikliğe olumlu bakanlar güçlü yürütme ve istikrar söylemine, olumsuz bakanlar ise tek adamlık ile diktatör söylemine yer vermektedirler. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi üzerine özellikle korkular ve endişeler üzerinden olumsuz yaklaşılarak aslında konunun gerçek manada tartışılması önlenmektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi tek adamlık veya diktatörlük sadece başkanlık sistemlerinde görülebilen bir durum değil, aynı zamanda parlamenter sistemlerde de karşılaşılabilmektedir. Asıl konu daha fazla demokratik koşulların oluşturularak, diktatörlüğe meydan verecek ortamın ortadan kaldırılmasıdır.

- Cumhurbaşkanlığı sisteminin olumlu yönleri ile ilgili katılımcıların en çok katıldığı görüş “daha hızlı karar alınacağı” yönündedir. İkinci olarak “parlamentar sistemdeki çift başlılığın ortadan kalkacağı” ve üçüncü olarak da “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ile güçlü yürütme mümkün olacak” yönündeki görüştür. Bunun yanında, cumhurbaşkanlığı sisteminin olumsuz yanlarına ilişkin en çok “Cumhurbaşkanlığı sistemi otoriter bir yönetime neden olur” ifadesine katıldıkları görülmektedir.

Sonuç olarak, cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin Türkiye’de başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için sistemin vatandaşlara doğru anlatılması, endişe ve korkularına neden olan faktörlerin kamuoyunda yeterince tartışılmasının yolunun açılması önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Arı, Mehmet (2018). Yeni Anayasa Tartışmaları ve Hükümet Sistemi Arayışları. *Politik Ekonomik Kuram*, Cilt 2, Sayı 1, ss. 87-102
- Bayram, Coşkun (2015). “Önsöz”. *Başkanlık Sistemi*, Ed. Murat Aktaş ve Bayram Coşkun, Ankara: Liberte Yayınları, ss. 15-19.
- Bayram, S. (2016). *Türkiye’de Başkanlık Sistemi Tartışmaları: Algılar, Argümanlar ve Tezler*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Bilir, Faruk (2017). Türkiye’ye Özgü Yeni Bir Hükümet Modeli: Cumhurbaşkanlığı Sistemi. *Yeni Türkiye*, Sayı. 94, ss. 1-6.
- Çalışkan, Emre ve Murat Önder (2017). Başkanlık sistemi ve Mevcut Kamu Kurumları Üzerine Olası Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt. 10, Sayı. 49, ss. 570-578.
- Demirkaya, Yüksel (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Kamu Yönetiminde Yeni Aktörler: Sivil Toplum Örgütleri. *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Kamu Yönetiminde Değişim*, Ed. Yüksel Demirkaya, Hiperyayın, İstanbul, ss. 13-34.
- Deniz, Devran ve Ceren Ertürk (2017). Farklı Yönetim Şekillerine Sahip Ülkelerde Ekonomik ve Demokratik Performans: Nicel Bir Analiz. *JEBPIR*, Cilt. 3, Sayı. 2, ss. 41-62.
- Eren Veysel ve Berat Akıncı (2018). Yasama Yürütme İlişkileri Açısından Başkanlık Sistemi İle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin Karşılaştırılması. *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Kamu Yönetiminde Değişim*, Ed. Yüksel Demirkaya, Hiperyayın, İstanbul, ss. 35-70.
- Ergil, Doğu (2015). Başkanlık Sistemi ve Türkiye. *Başkanlık Sistemi*, Ed. Murat Aktaş ve Bayram Coşkun, Ankara: Liberte Yayınları, ss. 21-47.
- Gözler, Kemal (2000). Türkiye’de Hükümetlere Nasıl İstikrar ve Etkinlik Kazandırılabilir?. *Türkiye Günlüğü*, Sayı 62, ss. 25-47.
- Gül, Hüseyin, İhsan Kamalak ve Songül Sallan Gül (2017). Amerikan Başkanlık ve Fransız Yarı Başkanlık Sistemleri Işığında Türkiye’nin Yeni Cumhurbaşkanlığı Hükümeti Sistemi. *Strategic Public Management Journal*, Cilt 3, Özel Sayı, ss. 101-120.
- Gülener, Serdar (2016). *Başkanlık Sistemlerinde Denge ve Denetleme*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Kahraman, Mehmet (2012). Hükümet Sistemi Tartışmaları Bağlamında Başkanlık ya da Yarı Başkanlık Sistemlerinin Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 9, Sayı 18, ss. 431-457.
- Karatepe, Şükrü (2013). Hükümet Sistemleri ve Türkiye. *Yeni Türkiye*, Sayı 51, ss. 223-225.
- Kılınç, Zeynel Abidin (2015). Başkanlık Sistemi ve Güçlü Tek Parti Hükümeti. *International Journal of Political Studies*, Cilt. 1, Sayı 2, ss. 12-24
- Kutlu, Önder, Erhan Örselli, ve Selçuk Kahraman (2018). Üniversite Öğrencilerinin Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Algısı: Konya Örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 6, Sayı 14, ss. 55-74.
- Kuzu, Burhan (2016). *Her Yönüyle Başkanlık İstemi*. İstanbul: Babıali Kültür Yayıncılığı.
- Küçük, Adnan (2017). Yeni anayasa Değişikliği İle Getirilmek İstenen Türkiye’ye Özgü Başkanlık Sistemi: Korkular, Algılar, Beklentiler. *Liberal Düşünce*, Sayı. 85, ss. 157-189.
- Lamba, Mustafa ve Hamza Ateş (2018). Başkanlık Sistemi Uygulanan Ülkelerde Siyasi Partilerin ve Seçim Sistemlerinin Değerlendirilmesi: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi İçin Çıkarılacak Dersler. *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ve Kamu Yönetiminde Değişim*, Ed. Yüksel Demirkaya, İstanbul: Hiperyayın, ss. 99-134.
- Miş, Nebi ve Burhanettin Duran (2017). *Türkiye’de Siyasal Sistemin Dönüşümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi*. İstanbul: SETA Kitapları.
- Özbudun, Ergun (2016). Cumhurbaşkanının Halk Tarafından Seçilmesi, Sistemi Dönüşüme Uğratmış mıdır?. *Türkiye’nin Anayasa Gündemi*, Der. İbrahim Kaboğlu, İstanbul: İletişim Yayınları, ss. 222-228.
- Özer, M. Akif ve Burak Özmen (2017). Parlamentar ve Başkanlık Sistemleri Arasında Konumunu Arayan Bürokrasi. *Strategic Public Management Journal*, Cilt 3, Özel Sayı, ss. 17-34.
- Sobacı, M. Zahid ve Köseoğlu, Özer (2016). *Başkanlık Sistemlerinde Yerel Yönetimler: ABD, Brezilya, Şili, Endonezya ve Güney Kore*. İstanbul: SETA Yayınları.,
- Tosun, Gülgün Erdoğan ve Tanju Tosun (1999). *Türkiye’nin Siyasal İstikrar Arayışı: Başkanlık ve Yarı Başkanlık Sistemleri*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Yayman, Hüseyin (2016). *Türkiye’de Devlet Reformu ve Başkanlık Sistemi*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Yazıcı, Sinan (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Toplumsal Algısının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Turkish Studies*, Cilt 13, Sayı 14, ss. 233-252.
- Yolcu, Tuğba ve A. Aslı Sezgin (2018). Türkiye’de Siyasal Sistem Tartışmalarında Halkın Bilinç Düzeyi: Google Türkiye Aramaları Üzerine Bir İnceleme. *Pesa International Journal of Social Studies*, Cilt 4, Sayı 1, ss. 148-160.